

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาในครอบครัวไทย

นางสาวปัทมา เก่งการพานิช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-333-673-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ADULT CHILDREN AND
THEIR PARENTS IN THE THAI FAMILY**

Miss Pattama Kangkanpanich

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-333-673-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาในครอบครัวไทย
โดย นางสาวปัทมา เก่งการพานิช
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟโฟโล
.....ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟโฟโล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟโฟโล ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟโฟโล)

ภัสสร ลิมานนท์
.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร ลิมานนท์)

สุนันทา สุวรรณโณคม
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุนันทา สุวรรณโณคม)

สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์)

ปีทมา เก่งการพานิช : การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาในครอบครัวไทย

(A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ADULT CHILDREN AND THEIR PARENTS

IN THE THAI FAMILY) อ. ที่ปรึกษา: รศ. ดร. ภัสสร อิมานนท์, 105 หน้า ISBN 974-333-673-7

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดาในครอบครัวไทย โดยวัดจากพฤติกรรมที่บุตรปฏิบัติต่อบิดามารดา 2 รูปแบบ คือ การที่บุตรให้การดูแลบิดามารดา และการที่บุตรขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา รวมทั้งปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมดังกล่าวระหว่างบุตรกับบิดามารดา

ผลการศึกษาพบว่า บุตรยังมีส่วนในการให้การดูแลบิดามารดาหลายรูปแบบ กล่าวคือ ให้การดูแลรับผิดชอบบิดามารดาทุกเรื่องมีสัดส่วนสูงสุด รองลงมาคือ ตัวผู้ตอบและพี่น้องส่วนใหญ่อุปถัมภ์ รับผิดชอบบิดามารดาและผู้ตอบให้เงินช่วยเหลือบางส่วนแก่บิดามารดามีสัดส่วนใกล้เคียงกัน และมีผู้ตอบเพียงบางส่วนเท่านั้น ที่ไม่ได้ให้การดูแลบิดามารดา สำหรับการขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดาพบว่า ผู้ตอบเกือบครึ่งหนึ่งขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดาเป็นบางเรื่อง รองลงมาคือ ผู้ตอบที่ไม่ค่อยได้ปรึกษาบิดามารดา และสัดส่วนต่ำสุดคือ ผู้ตอบที่ปรึกษาบิดามารดาเป็นประจำ

เมื่อนำเอาคุณลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของบุตรวิเคราะห์ร่วมกับการให้การดูแลบิดามารดาและการขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา ปรากฏว่า ในกลุ่มผู้ตอบที่อยู่บ้านเดียวกับบิดาและ/หรือมารดา อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ การเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างในการดูแลบิดามารดา และพบว่า อายุ ความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างในการขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา สำหรับกลุ่มผู้ตอบที่ไม่ได้อยู่บ้านเดียวกับบิดาและ/หรือมารดา พบว่า อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างในการดูแลบิดามารดา และพบว่า อายุ สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว การเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว เป็นปัจจัยกำหนดความแตกต่างในการขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา

วิทยาลัยประชากรศาสตร์

สาขาวิชา ประชากรศาสตร์

ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิติ.....ปีทมา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

PATTAMA KANGKANPANCH : A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN
ADULT CHILDREN AND THEIR PARENTS IN THE THAI FAMILY THESIS
ADVISOR : ASSOC. PROF. BHASSORN LIMANONDA, PH.D. 105 PP.
ISBN 974-333-673-7

The main purpose of this study was to analyse relationship between adult children and their parents in the Thai family. The relationship was measured through two aspects of adult children's performance with their parents: (1) providing assistance to their parents ; and (2) consulting problems with their parents. The analysis also investigated factors affecting such relationship.

Research results indicated that adult children in Thailand still maintained their roles in taking care of their parents. The proportion of respondents who provided full support for their parents (financial support and other cares and needs) was highest. Interestingly, proportion of respondents who shared responsibilities with other siblings in assisting their parents were as nearly the same as respondents who provided only financial support. There was only a small proportion of respondents who had not provided any kind of assistance. On the issue of consulting problems with their parents, the result showed that about nearly half of respondents occasionally consulted with their parents. The rest had never consulted with their parents , and only a small proportion of respondents consulted them regularly.

However, after analysing these two issues in association with adult children's demographic , social and economic characteristics, it was found that among respondents who co-resided with their parents, age , marital status , occupation , financial supporting status , property ownership and educational level were determinants of differentials in providing assistance. Age and property ownership were determinants of differentials in consultation with parents. Among those who did not coreside with the parents, it was evident that differentials in providing assistants depended on age , marital status , occupation , property ownership and educational level, while age , marital status , family income and financial supporting status determined differences in consultation with parents.

วิทยาลัยประชากรศาสตร์
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิติศ..... ปัทมา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากรองศาสตราจารย์ ดร. ภัสสร
ลิมานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ แก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์
ให้เสร็จสมบูรณ์เป็นอย่างดี ตลอดจนดูแลเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ
โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ รุฟโฟโล
ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ สุันทนา สุวรรณาคม และผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะที่เป็น
ประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ กราบขอบพระคุณคณาจารย์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์
ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้อนุเคราะห์
ให้ใช้ข้อมูลจากโครงการศึกษาครอบครัวไทย ปี พ.ศ. 2537 ขอขอบพระคุณ มูลนิธิ
ศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ที่ได้มอบทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณศิริวรรณ ศิริบุญ ที่ได้ให้คำแนะนำและความรู้ทางด้านสถิติและ
การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ คุณชัยวิทย์ วรสุด ที่อำนวยความสะดวกในการ
ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่าน
และพี่ๆ เพื่อนๆ นิสิตประชากรศาสตร์ ที่ร่วมเรียน ร่วมทุกข์ ร่วมสุข คอยเป็นกำลังใจให้กัน
และกัน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือระหว่างที่ศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาปา อาแม่ เฮียอั้น และทุกคนในครอบครัว ที่
ให้ความอุปการะเลี้ยงดู ให้การส่งเสริมในการศึกษาเล่าเรียน และเป็นแรงผลักดันให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ปีทมา เก่งการพานิช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	4
แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	5
วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	19
สมมติฐาน.....	20
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
บทที่	
2 ระเบียบวิธีวิจัยและลักษณะทั่วไปของข้อมูล.....	22
แหล่งข้อมูล.....	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
ข้อจำกัดในการศึกษา.....	24
นิยามศัพท์.....	25
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	25
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	27
ลักษณะข้อมูลทั่วไป.....	28
บทที่	
3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการให้การดูแลบิดามารดา.....	35
การเยี่ยมเยียนและการติดต่อบิดามารดา.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา.....66
บทที่	
5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....91
	สรุปผลการศึกษา.....91
	ข้อเสนอแนะ.....99
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....100
	รายการอ้างอิง.....101
	ประวัติผู้วิจัย.....105

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การกระจายร้อยละของบุตร จำแนกตามประเภทการอยู่อาศัยกับบิดามารดา ลักษณะทางประชากร และเขตที่อยู่อาศัย.....	32
2 การกระจายร้อยละของบุตร จำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม และ เขตที่อยู่อาศัย.....	33
3 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา.....	37
4 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา และเขตที่อยู่อาศัย.....	39
5 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา เพศ และเขตที่อยู่อาศัย	41
6 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา อายุ และเขตที่อยู่อาศัย	44
7 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา สถานภาพสมรส และเขตที่อยู่อาศัย	47
8 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา และอาชีพ.....	50
9 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา รายได้ของครอบครัว และเขตที่อยู่อาศัย.. ..	52
10 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา และการเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว.....	54
11 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา ความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และเขตที่อยู่อาศัย	57
12 ร้อยละของบุตรที่ให้การดูแลบิดามารดา จำแนกตามประเภทของการอยู่อาศัย กับบิดามารดา ระดับการศึกษา และเขตที่อยู่อาศัย.....	61
13 ร้อยละของลักษณะการติดต่อ(ความบ่อยครั้งที่บุตรเยี่ยมเยียนบิดาและ/หรือมารดา และวิธีการติดต่อกับบิดาและ/หรือมารดา) จำแนกตามเขตที่อยู่อาศัยของผู้ตอบที่ ไม่ได้อยู่บ้านเดียวกับบิดาและ/หรือมารดา.....	65

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา.....	67
15 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา และเขตที่อยู่อาศัย	68
16 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา เพศ และเขตที่อยู่อาศัย	71
17 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา อายุ และเขตที่อยู่อาศัย	74
18 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา สถานภาพสมรส และเขตที่อยู่อาศัย	76
19 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา อาชีพ และเขตที่อยู่อาศัย.....	78
20 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา รายได้ของครอบครัว และเขตที่อยู่อาศัย..	80
21 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตามประเภท ของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา และการเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว.....	82
22 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา ความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และ เขตที่อยู่อาศัย	85
23 ร้อยละของบุตรที่ขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจากบิดามารดา จำแนกตาม ประเภทของการอยู่อาศัยกับบิดามารดา ระดับการศึกษา และเขตที่อยู่อาศัย	89
24 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานของการศึกษา.....	98